

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

ESF projekts "Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana" (Nr.7.3.1.0/16/I/001)

Obligāto veselības pārbaužu normatīvais regulējums

Dace Jakimova
Darba drošības un vides veselības institūts,
Rīgas Stradiņa universitāte
2021.

SVARĪGI !!!

Kāpēc un ar kādu mērķi tiek veikta obligātā veselības pārbaude!

*2009.gada 10.marta MK noteikumi Nr.219
“Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude”
(spēkā no 01.04.2009.)*

24.07.2018. MK noteikumi Nr.447 "Noteikumi par darbiem, kas saistīti ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai, un obligāto veselības pārbaužu veikšanas kārtība" (spēkā no 31.07.2018.)

- Personas obligāto pirmreizējo un periodisko veselības pārbaudi veic ģimenes ārsts, kura pacientu sarakstā attiecīgā persona ir reģistrēta
- Ģimenes ārsts personai izsniedz atzinumu par personas veselības stāvokļa atbilstību veicamajam darbam, par to izdarot ierakstu pacienta ambulatorajā kartē un aizpildot izrakstu no stacionārā/ambulatorā pacienta medicīniskās kartes (**veidlapa Nr. 027/u**) atbilstoši medicīnisko dokumentu lietvedību regulējošiem normatīvajiem aktiem

2009.gada 10.marta MK noteikumi Nr.219 **“Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude”** (spēkā no 01.04.2009.)

Noteikumi neattiecas uz veselības pārbaudēm, kas veicamas:

- ✓ jūrniekiem
- ✓ karavīriem
- ✓ gaisa kuģu apkalpes locekļiem un gaisa satiksmes vadības dispečeriem
- ✓ lekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un leslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm

OVP mērķis -

Nodarbinātā veselības aizsardzība

- 1) lai arodslimību ārsts pēc iespējas agrāk atklātu veselības traucējumus, ko rada darba vides ietekme, un varētu uzsākt to savlaicīgu ārstēšanu
- 2) lai darba devējs varētu ieviest nepieciešamos pasākumus darbinieka veselības aizsardzībai un darbaspēju saglabāšanai

OVP mērķis

- ✓ noteikt, vai nodarbinātā veselības stāvoklis pieļauj strādāt darba vietās, kur sastopami konkrēti darba riska faktori vai īpašie apstākļi
- ✓ noteikt, vai nodarbinātajam nav kāds veselības traucējums, kas konkrētā darba riska faktoru ietekmē var saasināties vai izraisīt nelaimes gadījumus
- ✓ noteikt, vai darbinieka veselības stāvoklis nepasliktinās strādājot darba vietās, kur sastopami konkrēti darba riska faktori vai īpašie apstākļi
- ✓ savlaicīgi identificētu veselības traucējumus, kas radušies darba vides kaitīgo faktoru ietekmes rezultātā

Kam?

Personām:

- kuras ir nodarbinātas vai kuras paredzēts nodarbināt darbā, kur viņu veselības stāvokli ietekmē veselībai kaitīgie darba vides faktori ([1.pielikums](#))
- kuras ir nodarbinātas vai kuras paredzēts nodarbināt darbā īpašos apstākļos – bīstamos darbos, kur pastāv augsts nelaimes gadījumu risks pašam nodarbinātajam vai apkārtējiem ([2.pielikums](#))

(MK 219, 3.p.)

Obligāto veselības pārbaūžu veidi

- ✓ **Pirmreizējās** - veic personām pirms darba tiesisko attiecību vai valsts civildienesta tiesisko attiecību uzsākšanas
- ✓ **Periodiskās** - veic nodarbinātajiem saskaņā ar MK 219 noteiktajiem termiņiem
- ✓ **Ārpuskārtas (papildu)** - veic nodarbinātajiem saskaņā ar MK 219 noteiktajiem iemesliem

(MK 219, 4.p.)

Obligātās veselības pārbaudes veic

- ✓ **arodslimību ārsts** (**arodveselības un arodslimību ārsts**), *izņemot gadījumu, ja persona ir nodarbināta vai viņu paredzēts nodarbināt darbā ar jonizējošā starojuma avotiem, kuri atbilstoši normatīvajiem aktiem par aizsardzību pret jonizējošo starojumu atbilst A kategorijai*
- ✓ VSIA “Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca” Aroda un radiācijas medicīnas centra **arodslimību ārsts**, ja persona ir nodarbināta vai viņu paredzēts nodarbināt darbā ar jonizējošā starojuma avotiem

Obligātās veselības pārbaudes - jonizējošais starojums

Atbilstoši paredzamajai apstarošanas dozai, darbiniekus iedala 2 kategorijās:

- ✓ A kategorija – paredzamā efektīvā doza pārsniedz 6 mSv gadā
- ✓ B kategorija – paredzamā efektīvā doza nepārsniedz 6 mSv gadā

Periodiskums:

- ✓ A kategorija – 1 x gadā
- ✓ B kategorija – 1 x 2 gados

09.04.2002. MK noteikumi Nr.149 «Noteikumi par aizsardzību pret jonizējošo starojumu», 4.daļa Jonizējošā starojuma dozu limiti

Nosūtīšana uz OVP

- ✓ Darba devējs izsniedz OVP karti (MK 219 [3.pielikums](#))
 - 2 eksemplāros
 - aizpildot veselības pārbaudes kartes I sadaļu “Norīkojums uz obligāto veselības pārbaudi”
 - 1.eksemplārs – ārstniecības iestādei
 - 2.eksemplārs - darba devējam
- ✓ Periodiskās un ārpuskārtas veselības pārbaudes veikšanai darba devējs nosaka noteiktu laiku, ne mazāku par 4 nedēļām un ne lielāku par 3 mēnešiem

Nosūtīšana uz OVP

- ✓ OVP kartes 6. un 7.punktu norāda (**ar vārdiem**) darba vidē pastāvošo veselībai kaitīgo darba vides faktoru vai darbu īpašos apstākļos
- ✓ Aiz norādes par darba vidē pastāvošajiem veselībai kaitīgajiem darba vides faktoriem **iekavās** norāda, **kad paredzēta nākamā veselības pārbaude**
- ✓ **Darba stāžu** OVP kartes 8.un 9.punktā norāda laiku, kas nostrādāts pie **konkrētā darba devēja**, pastāvot veselībai kaitīgiem darba vides faktoriem vai veicot darbu īpašos apstākļos

Nosūtīšana uz OVP

Ja nodarbināto obligātās veselības pārbaudes veikšanai nosūta atbilstoši šo noteikumu 1.pielikuma

- ✓ 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 1.7., 1.8., 1.9., 1.10., 1.11., 1.12., 1.13.apakšpunktam, 2.punktam, OVP kartes 6.punktā norāda **konkrēto** ķīmisko vielu, kuras iedarbībai ir pakļauts vai tiks pakļauts nodarbinātais, kā arī ķīmiskās vielas **iedarbības veidu, ilgumu un koncentrāciju darba vides gaisā**
- ✓ 3.2.apakšpunktam, OVP kartes 6.punktā norāda **bioloģisko aģentu**, kura iedarbībai ir pakļauts vai tiks pakļauts nodarbinātais

(MK 219, 23.1.punkts)

Nosūtīšana uz OVP

Nosūtot nodarbinātos, kuriem darba vietā iespējama saskare ar ķīmiskajām vielām vai maisījumiem, uz veselības pārbaudi, OVP kartē norāda informāciju:

- ✓ par ķīmiskajām vielām
- ✓ to iedarbības veidu
- ✓ iedarbības ilgumu
- ✓ koncentrāciju darba vides gaisā

15.05.2007. MK noteikumi Nr.325 "Darba aizsardzības prasības saskarē ar ķīmiskajām vielām darba vietās" (stājas spēkā 19.05.2007.) 51.punkts

Ārpuskārtas (papildu) veselības pārbaudes

- ✓ **mainās** veselībai kaitīgie darba vides faktori vai īpašie apstākļi
- ✓ pēc **arodslimību ārsta** vai **arodveselības un arodslimību ārsta** norādījuma tos nodarbinātos, kas strādā līdzīgos darba apstākļos kā nodarbinātais, kuram arodslimību ārsts konstatējis arodslimības pazīmes, kas attīstījušās viņa darba vietā esošo veselībai kaitīgo darba vides faktoru iedarbības rezultātā
- ✓ **ja arodslimību ārsts** OVP kartes II sadaļas 12.punktā pie īpašajām piezīmēm un ieteikumiem **norādījis** nākamo **ārpuskārtas (papildu)** veselības pārbaudes **termiņu**
- ✓ pēc **nodarbinātā** vai **uzticības personu pieprasījuma**, ja ir pamats domāt, ka veselībai kaitīgie darba vides faktori kaitīgi ietekmē nodarbinātā veselību
- ✓ pēc **darba devēja iniciatīvas** jebkurā citā termiņā, lai pārliecinātos, ka nodarbinātā veselības stāvoklis atbilst veicamajam darbam, tai skaitā ilgstošas vai biežas darbnespējas gadījumā

Obligātās veselības pārbaudes periodiskums

- **1 x 3 gados** - darba vides kaitīgie faktori (1.pielikums) – BET ir daudz izņēmumu
- **1 x 2 gados** - darbs īpašos apstākļos (2.pielikums), izņēmumi norādīti «Piezīmēs»

OVP periodiskums ķīmiskām vielām un putekļiem

- ✓ Lai noteiktu, cik bieži ir jāveic OVP, jāveic ķīmisko vielu mērījumi darba vides gaisā
- ✓ Jāaprēķina ķīmisko vielu ekspozīcijas indekss

$$EI = C / AER, \text{ kur}$$

EI – ekspozīcijas indekss

C – ķīmiskās vielas koncentrācija (iegūta ar mērījumiem)

AER – aroda ekspozīcijas robežvērtība (atbilstoši MK nr.325 1.pielikumam)

- ✓ Jāņem vērā sinerģisko vielu iedarbība

Ekspozīcijas indekss / OVP periodiskums

$0,5 > EI < 0,75$ 1 x 3 gados

$0,75 > EI < 1$ 1 x 2 gados

$EI > 1$ 1 x gadā

Sinergisku vielu

EI summa $0,75 > EI < 1$ 1 x 2 gados

Sinergisku vielu

EI summa > 1 1 x gadā

Nav veikti mērījumi vielām,
kurām ir noteikts AER

1 x gadā

Kancerogēnas vielas

1 x gadā

Piemērs

Izraksts no testēšanas pārskata

Aprēķini

Darba vietas apraksts	Mērāmie parametri, mērvienība	Mērījumu rezultāts	Aroda ekspozīcijas robežvērtība (AER)	Ekspozīcijas indekss (EI), EI = C/AER	OVP periodiskums
Metālapstrādes darbinieka darba vieta, veicot detaļu apstrādi ar rokas leņķa slīpmašīnu	Putekļi (abrazīvie), mg/m ³	1,2 ± 0,2	2	EI = 1,4/2 = 0,7	1 x 3 gados
Metinātāja darba vieta, veicot lielo metāla konstrukciju metināšanu ar pusautomātu MAG	Metināšanas aerosols mg/m ³	2,4 ± 0,4	4	EI = 2,8/4 = 0,7	1 x 3 gados
	Mangāns metināšanas aerosolā mg/m ³	0,025 ± 0,005	0,1	EI = 0,025/0,1 = 0,25	Nav jāsūta
	Hroms, mg/m ³	0,002 ± 0,0004	1	EI = 0,002/1 = 0,002	Nav jāsūta

Obligātās veselības pārbaudes periodiskums

Troksnis

- 80-85 dB(A) – 1 x 3 gados
- vairāk par 85 dB(A) – 1 x gadā

Visa ķermeņa vibrācija

- 0,5 – 1,15 m/s² – 1 x 3 gados
- vairāk par 1,15 m/s² – 1 x gadā

Plaukstu – rokas vibrācija

- 2,5 – 5 m/s² – 1 x 3 gados
- vairāk par 5 m/s² – 1 x gadā

Uz laiku nodarbināto veselības pārbaudes

Ja personas tiks nodarbinātas mazāk par gadu:

- ✓ OVP jāveic, ja darbs īpašos apstākļos
- ✓ ja darba apstākļi tik “kaitīgi”, ka periodiskās veselības pārbaudes jāveic 1 reizi gadā

(MK 219, V nodaļa)

Arodslimību ārsta tiesības

- Arodslimību ārsts var lūgt izmeklējamās personas ģimenes ārstam papildu informāciju, lai precizētu aptaujas veidlapā sniegtās ziņas (MK 219, 28.p.)
- Arodslimību ārsts, ja viņš to uzskata par nepieciešamu, var no darba devēja pieprasīt darba vides risku novērtējuma rezultātus, kas attiecas uz izmeklējamās personas darba vietu (MK 219, 29.p.)
- Lai pārliecinātos par darba apstākļiem, kuros nodarbinātais veic darbu, arodslimību ārstam ir tiesības pēc iepriekšējas vienošanās ar darba devēju apmeklēt tā nodarbinātā darba vietu, kura veselību viņš pārbauda (MK 219, 30.p.)

Arodslimību ārsta tiesības

Ja OVP kartē nav norādīta precīza informācija par veselībai kaitīgajiem darba vides faktoriem vai darbu īpašajos apstākļos un tādēļ nav iespējams veikt **kvalitatīvu veselības pārbaudi**, arodslimību ārsts var pieprasīt no darba devēja

- papildu informāciju par darba vidē esošajiem veselībai kaitīgajiem darba vides faktoriem un īpašajiem apstākļiem, kuriem nodarbinātais ir pakļauts,
- kā arī, ja nepieciešams, pieprasīt darba devējam precizēt veselības pārbaudes kartē norādīto informāciju, **nesniedzot atzinumu** par nodarbinātā veselības stāvokļa atbilstību veicamajam darbam.

Par to arodslimību ārsts izdara ierakstu veselības pārbaudes kartes 12.punktā. (MK 219, 30.p.)

Arodslimību ārsta tiesības un pienākumi

Ja veselības pārbaudes laikā konstatē **ar darbu nesaistītu slimību**, kura līdz tam nav bijusi diagnosticēta un netiek ārstēta,

- izmeklējamai personai papildus izsniedz izrakstu par konstatētajām novirzēm no pieņemto rādītāju normām vai par diagnosticētu slimību un
- nosūta izmeklējamu personu pie ģimenes ārsta turpmāko izmeklējumu un ārstēšanas vai rehabilitācijas kursa noteikšanai.

Par slimībām, kas nav saistītas ar darbu, neveic atzīmi veselības pārbaudes kartē.

(MK 219, 41.p.)

Ārsta atzinums – veselības stāvoklis atbilst veicamajam darbam

- izmeklējamā persona atzīstama par praktiski veselu
- izmeklējamai personai konstatēto veselības traucējumu gadījumā saskare ar norādītajiem veselībai kaitīgajiem darba vides faktoriem nav saistīta ar esošā veselības stāvokļa pasliktināšanos
- izmeklējamai personai, kuru nodarbina vai kuru paredzēts nodarbināt darbā īpašos apstākļos, konstatēto veselības traucējumu dēļ nevar rasties nelaimes gadījumu risks darbā pašai vai apkārtējiem cilvēkiem

(MK 219, 44.1.p.-44.3.p.)

Ārsta atzinums –

veselības stāvoklis atbilst veicamajam darbam

- izmeklējamai personai veselībai kaitīgo darba vides faktoru izraisītie **veselības traucējumi vērtējami kā viegli** (dzīves kvalitāti nenozīmīgi ietekmējoši) vai **vienkārši novēršami**, izmantojot aizsardzības līdzekļus, un darba turpināšana norādītajos darba apstākļos nav saistāma ar būtisku (dzīves kvalitāti nozīmīgi ietekmējošu), neatgriezenisku veselības traucējumu vai komplikāciju attīstību (MK 219, 44.4.p.)
- ✓ arodslimību ārsts OVP kartē **obligāti norāda ieteikumus** nodarbinātā veselības aizsardzībai darba vietā (kolektīvie, individuālie aizsardzības līdzekļi, **īpaši uz konkrēto personu vērsti veselības aizsardzības pasākumi**, tai skaitā redzes korekcijas līdzekļu nepieciešamība darbam ar datoru) (MK 219, 45.1.p.)
- ✓ darba devējs **nodrošina** minēto ieteikumu ievērošanu nodarbinātā veselības aizsardzībai **darba vidē** (MK 219, 45.1.p.)

Ārsta atzinums – veselības stāvoklis neatbilst veicamajam darbam

Ja izmeklējamai personai, kura darbā ir pakļauta vai kuru paredzēts pakļaut **veselībai kaitīgo darba vides faktoru ietekmei**:

- atklāti veselībai kaitīgā darba vides faktora izraisīti **nopietni veselības traucējumi vai arodslimība** un turpmāka saskare ar šo veselībai kaitīgo darba vides faktoru saistīta ar veselības stāvokļa pasliktināšanos;
- konstatēti veselības traucējumi, kurus konkrētais veselībai kaitīgais darba vides faktors **var būtiski pasliktināt un ietekmēt** jau esošas ar darbu nesaistītas slimības gaitu (MK 219, 46.1.p.)

Ārsta atzinums – veselības stāvoklis neatbilst veicamajam darbam

Ja izmeklējamai personai, kura veic vai veiks darbu īpašos apstākļos:

- konstatētas šo noteikumu [2.pielikumā](#) norādītās absolūtās medicīniskās kontrindikācijas veicamajam darbam;
- konstatētas šo noteikumu [2.pielikumā](#) norādītās izvērtējamās medicīniskās kontrindikācijas, kuras pēc arodslimību ārsta izvērtējuma ir tādas, kas rada nelaimes gadījumu risku nodarbinātajam vai apkārtējiem cilvēkiem, veicot darbu norādītajos īpašajos apstākļos;
- konstatēti citi šo noteikumu [2.pielikumā](#) neminēti veselības traucējumi, kurus arodslimību ārsts vērtē kā tādus, kas rada nelaimes gadījumu risku nodarbinātajam vai apkārtējiem cilvēkiem, veicot darbu norādītajos īpašajos apstākļos. *Šādā gadījumā medicīniskajā dokumentācijā norāda lēmuma pamatojumu.* (MK 219, 46.2.p.)

Ārsta atzinums – veselības stāvoklis neatbilst veicamajam darbam

Uz noteiktu laiku, kamēr notiek ārstēšana

(norādot veselības pārbaudes kartes 12.punktā pie īpašajām piezīmēm un ieteikumiem darba devējam to, ka tas ir uz ārstēšanās laiku, un ārpuskārtas veselības pārbaudes laiku pēc ārstēšanas kursa), ja:

- veselībai kaitīgais darba vides faktors nodarbinātajam izraisījis atgriezeniskus veselības traucējumus, kad iespējama izārstēšanās un darbspēju atjaunošanās;
- nodarbinātajam, kurš veic darbu īpašos apstākļos, konstatētie veselības traucējumi, kas var radīt nelaimes gadījumu risku, ir izārstējami un atgriezeniski.

(MK 219, 46.3.p.)

Ārsta atzinums – veselības stāvoklis neatbilst veicamajam darbam UZ NOTEIKTU LAIKU

Arodslimību ārsts:

- sniedz ieteikumus par ārstēšanas un rehabilitācijas pasākumiem, ja nepieciešams, nosūta izmeklējamu personu ar konsultanta atzinumu pie ģimenes ārsta ambulatorai ārstēšanai;
- norāda ieteicamos darba aizsardzības pasākumus;
- norāda ārpuskārtas (papildu) veselības pārbaudes laiku pēc ārstēšanas kursa pabeigšanas, lai novērtētu, vai veselībai kaitīgo darba vides faktoru izraisītie veselības traucējumi un veselības traucējumi, kas radīja nelaimes gadījumu risku, novērsti un veselības stāvoklis atbilst veicamajam darbam.

(MK 219, 47.p.)

Darba devēja pienākumi

OVP kartē nodarbinātā veselības stāvoklis **uz laiku neatbilst veicamajam darbam**

- ✓ nodrošina nodarbinātajam darba apstākļus bez konkrētā veselībai kaitīgā darba vides faktora ietekmes;
- ✓ nodrošina, ka nodarbinātais neveic darbu konkrētajos īpašajos apstākļos;
- ✓ ievēro norādītos ieteikumus attiecībā uz darba vides sakārtošanu;
- ✓ veselības pārbaudes kartē norādītajā laikā nosūta nodarbināto uz ārpuskārtas (papildu) veselības pārbaudi.

(MK 219, 57.p.)

Darba devēja pienākumi

- ✓ Darba devējs vai viņa pilnvarota persona pēc veselības pārbaudes kartes saņemšanas aizpilda veselības pārbaudes kartes [III sadaļu](#) “Darba devēja veiktie pasākumi atbilstoši obligātās veselības pārbaudes atzinumā norādītajam”. (MK 219, 54.p.)
- ✓ Ja veselības pārbaudes kartē arodslimību ārsts norādījis ieteikumus nodarbinātā veselības aizsardzībai darba vietā, darba devējs ievēro norādītos ieteikumus attiecībā **uz darba vides sakārtošanu** un atbilstoši aizpilda veselības pārbaudes kartes [III sadaļu](#). (MK 219, 55.p.)

Darba devēja pienākumi

OVP kartē nodarbinātā veselības stāvoklis
neatbilst veicamajam darbam

- ✓ nodrošina nodarbinātajam darba apstākļus bez konkrētā veselībai kaitīgā darba vides faktora ietekmes
- ✓ nodrošina, ka nodarbinātais neveic darbu konkrētajos īpašajos apstākļos

(MK 219, 58.p.)

Darba likums

101.pants. Darba devēja uzteikums

(1) Darba devējam ir tiesības rakstveidā uzteikt darba līgumu, vienīgi pamatojoties uz apstākļiem, kas saistīti ar darbinieka uzvedību, viņa spējām vai ar saimniecisku, organizatorisku, tehnoloģisku vai līdzīga rakstura pasākumu veikšanu uzņēmumā, šādos gadījumos:

7) darbinieks nespēj veikt nolīgto darbu veselības stāvokļa dēļ, un to apliecina ārsta atzinums;

(4) Uzteikt darba līgumu šā panta pirmās daļas 7.punktā minēto iemeslu dēļ ir atļauts, ja darba devējam nav iespējams darbinieku ar viņa piekrišanu nodarbināt citā darbā tai pašā vai citā uzņēmumā.

Obligātās veselības pārbaudes kartes derīgums

- ✓ karte ir derīga iesniegšanai arī citam darba devējam visā šo noteikumu noteiktajā laikposmā attiecībā uz nākamās periodiskās veselības pārbaudes veikšanu, ja darba vides faktori vai darba apstākļi ir līdzīgi
- ✓ ja pārbaude veikta kādā citā ES valstī, tad tā ir pietiekama arī Latvijā, bet nepieciešami dokumenti (ja VDI pieprasa darba devējam ir jānodrošina tulkojums)

OVP kartes

- ✓ ja OVP kartē arodslimību ārsts norādījis tikai izmeklējamās personas veselības stāvokļa atbilstību veicamajam darbam un veselības pārbaudes kartes 12.punkts nav aizpildīts, darba devējs var neveikt atzīmes veselības pārbaudes kartē
- ✓ OVP kartes glabā 10 gadus
- ✓ darba devējs pēc nodarbinātā pieprasījuma izsniedz darba devēja apliecinātu nodarbinātā veselības pārbaudes kartes kopiju